

Filomena Dato Murais

Alumna: Sandra Rodríguez Macía

Curso: 2º B de bacharelato

Materia: Lingua galega e literatura

Biografía

- Coñécense moi poucos datos
- Naceu en Ourense en 1856 e finou na Coruña o 27 de febreiro de 1926
- Mantivo dende nova unha estreita amizade coa escritora Sofía Casanova
- Con ela, con Emilia Pardo Bazán, Fanny Garrido e outras intelectuais contemporáneas, compartiu tertulia e inquedanzas feministas
- Participou activamente na vida literaria da épocaPertence a aquel fermento intelectual ourensán que iniciou Valentín Lamas Carvajal, fundador e director do xornal: “El Heraldo Gallego”.

- Na década dos oitenta, converteuse nunha das voces máis sobranceiras do feminismo galeguista de entre séculos.
- É a segunda escritora, logo de Rosalía de Castro, que publica un libro en galego no século XIX.
- Nos seus escritos e nos seus discursos constátase o protagonismo das mulleres.
- En 1906, ano da fundación da RAG, foi nomeada académica correspondente xunto con outras literatas contemporáneas como Carmen Beceiro, Emilia Calé, Sofía Casanova...

A infanta Sabela Francisca de Borbón visitou varias cidades galegas en 1914, entre elas Ourense. A nosa poeta era un dos elementos imprescindibles. A revista viguesa Vida Gallega incluiu unha foto na Alameda cun grupo de señoras en pé e Filomena, sentada.

FILOMENA DATO EN OURENSE.

Filomena Dato e Sofía Casanova tiveron unha estreita amizade e dedicáronse poemas mutuamente. Foto ao pé da ponte romana de Ourense na homenaxe a Curros en 1913. De esquerda a dereita Hermida, Lustres Rivas, García Martí, Sofía Casanova, Rey Soto, Filomena Dato, Fernández Mato, López Aydillo, Docampo, Domínguez Yrantes e López, o canteiro autor do monumento.

Fonte: *Allegue, Gonzalo. Galicia o oficio de vivir. O mar, a terra, a cidade.* Vigo: Nigra Trea, 1998, 285. Procede de: *Vida Gallega*, 1913

Obra de Filomena Dato

- *Penumbras.* Colección de poesías Establecimiento tipográfico de R. Labajos. 1880. Madrid.
- *La letanía lauretana en verso* , Imprenta de La Propaganda Gallega. 1887. Ourense.
- *Follatos.* Poesías gallegas, Imprenta de Antonio Otero. Ourense. 1891
- *Romances y cantares*, Imprenta de Antonio Otero. Ourense. 1895
- *A la tuna conimbricense*, Imprenta El Eco. Santiago de Compostela. 1898
- *Fe. Poesías religiosas*, Tipografía El Noroeste. A Coruña. 1911

O poemario *Follatos*

- Única obra poética de Filomena Dato, publicado en Ourense en 1891
- Conxunto de corenta e cinco poemas, integralmente en galego, dedicados á Infanta Sabela Francisca de Borbón
- Comeza co texto "Defensa das mulleres, onde a autora desmonta os tópicos más frecuentes na súa época sobre as mulleres, recorrendo a figuras como María Pita ou Rosalía de Castro
- En 1887 gañou con esta composición o certame de poesía 'Cidade de Ourense' na honra do Padre Feixóo.

Á S. A. R. A SRMA. SRA. INFANTA D' ESPAÑA

DOÑA SABELA FRANCISCA DE BORBÓN

SEÑORA:

Pra dar público testimonio de gratitud'e as bondás de V. A. R. pra conmigo, quixerá poder ofrecerlle un ramiño de frores prefumadas; mais o meu inxénio val tan pouco, que soilo Follatos pode poñer

'OS R. P. DE V. A. R.

A AUTORA

- Filomena Dato incidiu na problemática da muller fronte ó ensino que se lle negou, dado que un enorme porcentaxe de mulleres non eran escolarizadas.

A poeta, incide:

*“O entendemento d’os homes
con coidado se cultiva
e cuasque todos reciben
d’ a instrución a luz diviña,
e cicais de cada mil
un tan soilo s’ ilumina:
namentres que d’as mulleres
son moi poucas istruídas
y-as que reciben a luz
coma craros soles brilan”.*

- A Filomena Dato defensiva, en prol da muller, tivo unha referencia nas reivindicacións de Rosalía que fai no prólogo de *Follas Novas*.
- O movemento sufraguista chega dunha maneira moderada e minoritaria a Galiza. Sen dúbida, Filomena Dato estaba no circuíto intelectual coruñés e tiña relación de amizade coas mencionadas escritoras.

O poema: “Á Galicia” manifesta nos versos iniciais:

Á GALICIA

Nobre Galicia, singular matroa
d' espiñas e loureiros coroada:
quixérate cantar, nai adourada,
¡e non te sei cantar...! ¡Pátreia perdoa!
Perdoa s' a cancion apasioada
qu' arrinc' à probe lira
n-é dina d' o esprendor d' a tua coroa.
Grand' é o sol com' a tua groria grande,
brilante cal sua luz tua groria pura:
xigante com' a d' él tua hermosura.
Teus doces trovadores,
que cantan as tuas glorias
son paxaros cantores
que gaban d' ese sol os resprandores.

Non hai dúvida de que era unha amante apaixonada das Mariñas e do se Bergondo adoptivo, así o manifesta no segundo apartado do poema referido:

*Ledas Mariñas, onde seica estivo
o pradiso qu' Adán perdeu pecando:
¿Quén vos viu unha vez que non sospire
vosas doces bellezas relembrando?
¿Quén trepou unha vez ese chan verde,
que d'inver 'e de vran está frorido,
que non cobice sempre estar dormido,
pra poder sempre estar vs sonando?*

O debate feminista galego de finais do século XIX ten parada obrigada no certame que se convocababa Ourense en homenaxe a Feijoo. Na edición do 10 de setembro de 1887 Filomena Dato levou o premio co seu texto máis coñecido hoxe, “En defensa das mulleres”.

FILOMENA DATO E ROSALÍA DE CASTRO

Non hai dúbida da presenza de Rosalía de Castro nos versos de Filomena Dato. Esta publicou o seu poemario en 1891, data en que son trasladados os restos de Rosalía, do cemiterio de Adina ó mausoleo de San Domingos de Bonaval.

En *Follatos* hai versos que fan alusión á autora de *Cantares Gallegos*, mais o poema de homenaxe, titulado: “Á Rosalía de Castro”, preséntanos a unha Rosalía de clara luz perenne, para durar na patria galega.

*Foto: diapositiva
seguinte

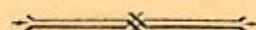
Poema dedicado a Rosalía publicado en Patria Galleg
a co que gañou en 1891 os Xogos Florais de Tui, presi
didos por Murguía.

Á ROSALÍA CASTRO

Non é lostrego hermoso,
é luz perenne e crara
a luz con qu' alomeas
¡ouh sol d' a miña pátreia!
É luz que sempre brila
y-o tempo non apaga.
Tí alomeach' a aurora
d' aterna relembranza
en qu' espertou Galicia
erguéndos' alentada.
Tí fuch' a estrela hermosa
que n-hourizonte grata
un dia de ventura
à pátreia ll' anonciabas.
O dia xa clarexa:
en huestes apretadas

os fillos de Galicia
á loita se porparan
y-hastras cantar viutoria
non pousarán as armas.
Tí qu' antre frondas verdes
tranquia repousabas
erguícheste d' a coba
pra ser grorificada.
¡Qué gozo sintirían
as tuas cinsas santas
ó ver com' os gallegos
s' aprestan á batalla,
ó ver á nai Galicia
xa cuas rexenerada!
Os teus pechados ollos
cicais verteron bagoas,
cand' ôs gallegos bardos
oubich' a tua fala,
e foi pra tí a coröa
mais rica y-apreceada
a de cantares lindos
qu' entorno ch' entoaban.
¡Goza, muller subrime,
en ver cuas' acabada
a obra xenerosa
d' erguer á nosa patrea,
por teu amor inmenso
con pelras cimentada!

Rosalía é o tema de catro poemas de Filomena: “Non morreu”, “A Rosalía de Castro”, ambos os dous recollidos en Follatos, “!Salve!”, e o citado “A Rosalía”.

NOTAS

(1) Esta poesía obtuvo premio n-o certámen celebrado en Ourense en honra d' o P. Feixón o dia 10 de Setiembre de 1887. Era condición precisa pra outar ó premio que estuvese basada n-a defensa d' as mulleres feita pol-o sábeo benedictino.

(2) Iste romance foi premeado en Pontevedra n-o certámen de Agosto de 1888.

(3) Esta composición, escrita en castellano foi premeada c' o a rosa d' ouro en Sevilla n-o certámen celebrado en 1888.

(4) Istos cantares obtuvieron premio en Ourense en 10 de Setiembre de 1887.

A MORTE E O ENTERRO DE FILOMENA

- Os últimos anos da súa vida morou na Coruña, onde morreu o 27 de febreiro de 1926.
- Ficara cega (como Lamas Carvajal e como Sofía Casanova) nos últimos anos. De feito, na partida de defunción consta «coma diabético» como causa da morte.
- Na necrolóxica de La Voz de Galicia, sen asinar, destacan as súas obras Penumbras e Fe, mentres que –curiosamente– se silencia *Follatos*, a única escrita en galego.
- Case toda a prensa galega se fixo eco da súa morte e do enterro. Tamén a prensa da emigración, semanas despois. *El Heraldo Gallego*, de Buenos Aires, publicou unha crónica do enterro, que “fué una nota de profundo dolor”:

En una mañana soleada y brillante el cuerpo inerte de la dulce cantora de la Mariña y Montaña recorrió por última vez las corredoiras campesinas, visitó la humilde iglesia rural y fue a descansar para siempre en un rincón de la modesta necrópolis, dorada por el sol matutino.

CURIOSIDADE

O Concello de Bergondo convocou, este ano, a primeira edición do Premio de Poesía Filomena Dato.

Para rematar...

“Xa non son”

*¿Para qué pedides versos, s'están rotas
as cordas de cristal da miña lira?*

*Eu era n'outros tempos unha ave
que pasaba cantando pola vida;
agora son tan soilo un alma en pena
que d'un eterno loito vai vestida,
buscando un leito en que pousar para sempre
esta corga que tanto me fatiga.*

*Vou arrastrand'os pés de car'a cova
cravando n'eles ao pisar, espiñas...*

*Non lle pidas cancións ó paxariño
que antr'espiños e toxos agoniza!*

*Deixádeme morrer no meu curruncho.
Téndelle compasión a esta velliña!*

GRACIÑAS POLA VOSA ATENCIÓN!

